

หน้าที่ของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาบาลี ในการแสดงธรรม ของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ¹

พระมหาอริวัฒน์ บุตตานาง¹ และ รัตนา จันทร์ภาว²

^{1,2}สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

^{1,2}มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาบาลีในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ จากเทปบันทึกเสียง MP3 ที่มีการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมและจัดหมวดหมู่ได้ 7 หมวด ๆ หมวดละ 3 เรื่อง รวม 21 จากทั้งหมด 570 เรื่อง โดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purpose selection)

ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่ของการสลับภาษาจากการสลับภาษา 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาถิ่นอีสาน พบ 7 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การอุทาน การแสดงวัฒนธรรม การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำ ความตกลง ขบขัน และการเจาะจงผู้รับสาร 2) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาบาลี พบ 4 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำ และการเจาะจงผู้รับสาร และ 3) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาถิ่นอีสานและภาษาบาลี พบ 3 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การยกถ้อยคำ และการเน้นย้ำ

คำสำคัญ: หน้าที่การสลับภาษา, ภาษาไทยกลาง, ภาษาไทยถิ่นอีสาน, ภาษาบาลี, การแสดงธรรม

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น

The Function of Code-switching between Central Thai Northeastern Thai Dialect and Pali in Dhamma Preaching of Ven. PhraSompob Jotipaño

PhramahaAthiwat Buddanang¹ and Rattana Chanthao²

^{1,2}Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences

^{1,2}Khon Kaen University, Thailand

Abstract

This paper aims to the function semantics of code-switching between central Thai northeastern Thai dialect and Pali in Dhamma preaching of Ven. PhraSompob Jotipaño from the MP3 which is spread online. A researcher collects his talks and categorizes them into seven groups. Each group contains three stories. Therefore, there are 21 stories which were selected from 570 stories. The method of purpose selection is used for this dissertation.

The result of Code-switching Function in Dhamma preaching of Ven. PhraSompob are followings: 1) Seven code-switching functions are between central Thai and northeastern Thai dialect e.g., explanation, interjection, culture, words, focusing words, jokes and particular listeners. 2) Four code-switching functions are between central Thai and Pali e.g. explanation, words, focusing words, and particular listeners. 3) Three code-switching functions are between central Thai, northeastern Thai dialect and Pali e.g., explanation, words, and focusing important words.

Keywords; Function of code-switching, Central Thai, Northeastern Thai dialect, Pali, Dhamma preaching

1. บทนำ

การสลับภาษา (Code-switching) เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้พูดใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาในการสื่อสารอยู่เป็นระยะ ๆ ซึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้พูดมีความสามารถในการใช้ภาษาทั้งสองภาษาในระดับสื่อสารได้เนื่องจากว่าคนในสังคมนั้นมีความจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกับคนกลุ่มอื่นที่มีการใช้ภาษาแตกต่างกัน จึงมีการเรียนรู้ภาษาอื่นเพิ่มขึ้น เมื่อคนทั้งสองกลุ่มได้เรียนรู้และเข้าใจในภาษาของกันและกัน ทั้งภาษาแม่ของตนเองและภาษาของคนกลุ่มอื่น จึงเกิดการติดต่อสื่อสารจนเกิดความชำนาญ ในการสื่อสารทั้งสองภาษา แต่เมื่อพูดภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาแม่ตนเอง บางครั้งอาจเกิดการแทรกภาษา (Language Interference) แม่ตนเองเข้ามาในระหว่างที่พูดเป็นบางวลี บางประโยค หรือพูดภาษาแม่แล้วมีภาษาอื่นปนเข้ามาหรือใช้สองภาษาสลับกันไปมาตามสถานการณ์ในการสนทนา

การศึกษาเกี่ยวกับการสลับภาษาในสังคมไทย เป็นการศึกษาการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาต่างประเทศ หรือกับภาษาไทยถิ่น มีวัตถุประสงค์ร่วมกันหลัก ๆ คือเพื่อศึกษาหน้าที่การสลับภาษา บางงานก็มีการศึกษาถึงลักษณะปัจจัย และความสัมพันธ์ในการสลับภาษา ทั้งยังมีการศึกษาเปรียบเทียบอีกด้วย และส่วนมากจะเป็นการศึกษาการสลับภาษาในการสื่อสารจากกลุ่มตัวอย่างระหว่างผู้คนที่มีความสามารถทางสังคมคล้ายกัน มีการศึกษาในส่วนที่เป็นตัวบทยังไม่แพร่หลาย เช่น วรรณกรรม บทบรรยาย ปาฐกถา รวมถึงยังไม่มีการศึกษาการสลับภาษาในการแสดงธรรมของพระสงฆ์ในการเทศนา เพื่อใช้ในการศึกษาแต่อย่างใด ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สืบเนื่องจากพระสงฆ์สามารถภาษาได้มากกว่า 2 ภาษาและต้องแสดงธรรมแก่ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้รู้สองภาษา

การแสดงธรรมในสังคมไทยนั้น เนื่องจากเป็นสังคมที่มีระเบียบแบบแผนเพื่อความเคารพในการแสดงธรรมของพระสงฆ์ และเพื่อให้เกิดความเคารพในการฟังธรรม การแสดงธรรมจึงมีศาสนพิธีเข้ามาเกี่ยวข้อง พระสงฆ์องค์แสดงธรรมต้องนั่งบนธรรมาสน์ มีการกล่าวคำอาราธนา จุดเทียนส่องธรรม เป็นต้น ทำให้พระสงฆ์ในอดีตทั่วทุกภาคในสังคมไทยกลัวความผิดพลาดในการแสดงธรรมด้วยปากเปล่า จึงมีการบันทึกเป็นคัมภีร์เทศน์ในหนังสือโบราณ เป็นผูกเป็นกัณฑ์ เวลาเทศน์ก็อ่านไปตามนั้น จึงทำให้ภาษาในการแสดงธรรมเป็นภาษาไทยมาตรฐาน ยกพุทธสุภาษิตภาษาบาลี

ประกอบ ผู้ฟังก็ตั้งใจฟังด้วยความเคารพศรัทธา จนบางครั้งไม่คำนึงถึงความรู้และธรรมะที่ได้รับแต่อย่างใด เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านการศึกษา มีความก้าวหน้า คนมีปัญญามากขึ้น พระสงฆ์ได้มีโอกาสเรียนรู้กว้างขึ้น ทำให้การแสดงธรรมเป็นการบรรยายที่เน้นให้ผู้ฟังเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ส่งผลให้การใช้ภาษาในการแสดงธรรม มีความหลากหลายทั้งภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นภาคอีสานและภาษาบาลีสลับกันไปมา ในการแสดงธรรมในแต่ละโอกาส

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกวิเคราะห์หน้าที่การสลับภาษาระหว่าง ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาบาลี ในการแสดงธรรมของพระอาจารย์ สมภพ โชติปัญญา เนื่องมาจากพระอาจารย์เป็นพระนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงในด้านการบรรยายธรรม มีการเผยแพร่และผู้สนใจติดตามรับฟังจำนวนมาก ในรูปแบบของการแสดงธรรมที่มีการบันทึกเทปไว้ โดยพระอาจารย์ท่านจะใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลักในการแสดงธรรม สลับกับการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาบาลีเป็นช่วง ๆ ไป ในระดับที่คล่องและเป็นธรรมชาติสลับกันไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาบาลีในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา

3. แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีของกัมเปอร์ซ Gumperz (1982) ที่แสดงให้เห็นว่า การสลับภาษา เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับคนที่อยู่ในสังคมที่มีภาวะสองภาษา พวกเขาเลือกใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา เนื่องจากผู้พูดสองภาษาจะต้องร่วมกันสร้างความเข้าใจเพื่อการสื่อสารภายในสังคม หน้าที่ของการสลับภาษาจึงเกิดจากการถ่ายทอดความหมายโดยเจตนาเพื่อสื่ออัตลักษณ์ของตนเอง กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทางสังคม มีการวิจัยเกี่ยวกับการสลับภาษา เช่น การศึกษาพฤติกรรมการสลับภาษาของเด็กที่มีภาวะสองภาษา ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่มีภาวะสองภาษาจะมีการสลับภาษาตามความต้องการความรู้และความเข้าใจในสถานการณ์ และความต้องการตามบริบท เช่น

ผู้ร่วมสนทนาและหัวข้อที่สนทนา นอกจากนี้การสลับภาษายังมีหน้าที่ในการสื่อสาร เป็นที่ยอมรับร่วมกันของผู้ร่วมสื่อสาร โดย (Gumperz, 1982 อ้างถึงในพิมพ์ โปยม พิทักษ์, 2559) ได้เสนอไว้ว่า หน้าที่ของการสลับภาษาในการสื่อสารมี 6 หน้าที่ ได้แก่ 1) การยกถ้อยคำ 2) การเจาะจงผู้รับสาร 3) การอุทาน 4) การซ้ำถ้อยคำเพื่อเน้นย้ำ 5) การขยายความ และ 6) การทำให้ข้อความเป็นเรื่องส่วนตัว

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์หน้าที่การสลับภาษาในสังคมไทยที่ผ่านมามีการศึกษาอย่างแพร่หลาย แต่พบหน้าที่ที่มีความคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันไปตามกลุ่มตัวอย่างหรือตัวบทที่ใช้ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

อัญชลี ชัยวิเชียร (2550) ศึกษาการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยนักเรียนที่ศึกษาในหลักสูตรการเรียนการสอนแบบสองภาษา(Mini English Program – MEP) ผลการวิจัยพบหน้าที่การสลับภาษา 8 อย่าง ได้แก่ การเน้นย้ำ การขอร้อง การอธิบาย การเรียกความสนใจ การแสดงความขอบคุณ การถาม การขอโทษ และการอุทาน

เมตตา ฟองฤทธิ์ (2556) ได้ศึกษาการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอีสานของนักจัดรายการวิทยุ ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น มีผลการศึกษาพบหน้าที่พบ 3 หน้าที่ ได้แก่ เน้นย้ำ การอธิบายและแสดงความรู้สึก พบว่าหน้าที่ของการสลับภาษาเพื่อการอธิบายมากที่สุด รองลงมาคือเพื่อการเน้นย้ำและเพื่อการแสดงความรู้สึก ตามลำดับ

พิชชารีย์ เกะน้ำใส (2557) ได้ศึกษาการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานในเฟซบุ๊ก ผลการศึกษาพบ หน้าที่ในการสลับภาษา พบ 14 หน้าที่ ได้แก่ การแจ้ง การถาม การเน้นย้ำ การอุทาน การเชิญชวน การอธิบาย การปฏิเสธ การขอบคุณ การสนับสนุน การออกคำสั่ง การร้องขอ การประชดประชัน การแปล และการอวยพร ที่พบมากที่สุดคือ การแจ้ง

วิลาสินี ตาราฉาย (2557) ได้ศึกษาการสลับภาษาไทยกับภาษาจีนแต้จิ๋วของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเยาวราช ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่การสลับภาษามี 7 หน้าที่ ได้แก่ การยกถ้อยคำ การซ้ำถ้อยคำเพื่อเน้นย้ำ การขยายความ การทำให้เป็นเรื่องส่วนตัว การอุทาน การเจาะจงผู้รับสาร และการเบี่ยงเบน หน้าที่ที่พบมากที่สุดคือ การยกถ้อยคำ

พิมพ์โพยม พิทักษ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาหน้าที่ของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน ของหนูหินในการ์ตูนเรื่อง หนูหิน อินเดอะซิตี ผลการวิจัยพบว่า มีหน้าที่การสลับภาษา 5 หน้าที่ คือ การยกถ้อยคำพบจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 62.91 รองลงมาคือ การขยายความ ร้อยละ 21.19 การซ้ำถ้อยคำเพื่อเน้นย้ำ ร้อยละ 8.61 การอุทาน ร้อยละ 4.64 และหน้าที่ที่พบน้อยที่สุด คือ การเจาะจงผู้รับสาร ร้อยละ 2.65

จากส่วนหนึ่งของผลการวิจัย เฉพาะการศึกษาหน้าที่การสลับภาษา ในงานศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า หน้าที่การเน้นย้ำและการอธิบายขยายความ ปรากฏอยู่ในผลการวิจัยทุกงาน รองลงมา คือ การอุทาน ส่วนหน้าที่อื่น ๆ ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เรื่องราว ในขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา หน้าที่การสลับภาษา แสดงให้เห็นว่าการสลับภาษานั้น แม้จะเกิดขึ้นเป็นธรรมชาติของคนผู้ใช้สองภาษา แต่มีหน้าที่ ที่ต้องสลับภาษาในขณะการสื่อสารนั้น ๆ งานศึกษาดังกล่าวจึงเป็นแนวทางในการศึกษาหน้าที่การสลับภาษาในบทความวิจัยนี้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาบาลีในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ เลือกใช้การเก็บข้อมูลในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ โดยเก็บข้อมูลจากการบันทึก แถบเสียง แผ่น CD แผ่น MP3 ที่มีการเผยแพร่ทั่วไป โดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purpose selection) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ออกมาเป็นตัวอักษร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์วิจัยต่อไป

5.1 รวบรวมเอกสาร หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสลับภาษา หน้าที่การสลับภาษา จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 รวบรวมข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ ที่มีการบันทึกไว้และนำมาเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต ยูทูบและสื่อออนไลน์อื่น ๆ โดยผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงรายการพระธรรมเทศนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ ที่สืบค้นพบในเว็บไซต์ <https://luangporsompob.blogspot.com/> เป็นเว็บไซต์ที่ได้รวบรวมเทปบันทึกเสียงเอาไว้เพื่อเผยแพร่ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมและจัดหมวดหมู่อีกครั้งได้ 7 หมวด รวม 570 เรื่อง เนื่องจากกลุ่มข้อมูลในแต่ละหมวดดังกล่าวมีความมากน้อยแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อมูล โดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purpose selection) เลือกเฉพาะการแสดงธรรมที่มีการใช้ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาบาลีปรากฏอยู่สลับกันไปมาชัดเจน ทั้ง 7 หมวดละ 3 เรื่อง รวม 21 เรื่อง

5.3 นำข้อมูลที่ได้จากการคัดเลือกมาถอดเสียงเพื่อถ่ายถอดเป็นตัวอักษร โดยผู้วิจัยจะเขียนเป็นตัวอักษรภาษาไทยตัวตรงในช่วงที่มีการใช้ภาษาไทยกลาง และเขียนเป็นตัวอักษรภาษาไทยตัวเอียงในช่วงที่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานและสำเนียงภาษาไทยถิ่นอีสาน และขีดเส้นใต้ในช่วงที่เป็นภาษาบาลี แล้วนำข้อมูลการถอดเทปไปตรวจทานความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง

5.4 จัดหมวดหมู่ของข้อมูล ที่ได้จากการถอดเทปเสียง เพื่อความสะดวกต่อการสืบค้นข้อมูล พร้อมจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.5 วิเคราะห์หน้าที่ที่ส่งผลการสลับภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาบาลีในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ ในลักษณะวลี ประโยค และข้อความ

5.6 สรุปและเขียนรายงานการวิจัย

6. ผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาบาลี ในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ จากเทปการแสดงธรรม โดยใช้แนวคิดเรื่องหน้าที่การสลับภาษาของกัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982) พบหน้าที่ของการสลับภาษาจากการสลับภาษา 7 หน้าที่ ได้แก่

การอธิบาย การอุทาน การแสดงวัฒนธรรม การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำ ความตลกขำขัน และ การเจาะจงผู้รับสาร โดยหน้าที่การสลับภาษาเหล่านี้ปรากฏ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) หน้าที่ การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน 2) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาบาลี และ 3) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาบาลี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน

จากการวิเคราะห์หน้าที่การสลับภาษา ในการแสดงธรรมของ พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา พบหน้าที่ในการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาไทย ถิ่นอีสาน 7 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การอุทาน การแสดงวัฒนธรรม การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำ ความตลกขำขัน และการเจาะจงผู้รับสาร โดยผู้วิจัยใช้อักษรตัวตรงในถ้อยคำ ที่เป็นภาษาไทยกลาง และอักษรตัวเอียงในถ้อยคำที่เป็นภาษาไทยอีสาน ในตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1.1 การอธิบาย

หน้าที่นี้เกิดจากผู้รู้สองภาษาใช้การสลับภาษาอย่างตั้งใจเพื่ออธิบาย ใจความสำคัญ อธิบายภาษาเพื่อถ่ายทอดธรรม และทำให้ข้อความชัดเจนมากขึ้น กัมเปอร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน วิลาสิณี ดาราฉาย, 2557) สนับสนุนว่า หน้าที่การอธิบาย เพิ่มเติมเพื่อทำให้ข้อความเข้าใจง่ายขึ้นเป็นหน้าที่ ที่เกิดขึ้นมากในการสลับภาษา ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“...สมัยใหม่เข้าไม่ถึงถ้อยคำที่ไพเราะมาก *เจตีย์ตัว ตัวแปลว่า สูง ดวงปลีพันพุง บู้ก็หมีนฮ้อย เอื้องเล่มรูงปาม* ยังมีอีกลูกเล็ก ๆ เป็นรอบเจตีย์ที่ธาตุ เเชิงชุมเราณี ตอนมากับพ่อแต่ก่อนซี่เกียนมา มาเอาบุญจะมีธาตุ น้อย ๆ ๆ ๆ นั้นนะ ที่คนโบราณบอกว่า *เจตีย์ตัว ดวงปลีพันพุง* นั่นคือตัวใหญ่ *บู้ก็หมีนฮ้อย เอื้องเล่มรูงปาม* องค์กรน้อยอีกที่มัน เรียง ๆ ๆ ๆ เป็นร้อย ๆ *บู้ก็หมีนฮ้อย เอื้องเล่มรูงปาม...*”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการสลับใช้ภาษาไทยกลางเพื่ออธิบายคำหรืออธิบายความ ในภาษาถิ่นอีสาน อธิบายคำว่า *ตัว แปลว่าสูง อธิบายคำว่า บู้ก็หมีนฮ้อยเอื้องเล่มรูงปาม* โดยถ้อยคำที่ใช้อธิบายจะเป็นภาษาไทย เนื่องจากคำภาษาอีสานที่ยกขึ้นมาสลับ เป็นคำที่

อยู่ในวรรณกรรม เมื่อจะอธิบาย จึงต้องใช้ภาษาไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย หรือมีการสลับภาษาถิ่นอีสาน อธิบายภาษาไทยกลาง แล้วสลับมาใช้ภาษาไทยกลางอีกครั้ง หรือมีการสลับมาใช้ภาษาไทยกลางเพื่ออธิบายภาษาถิ่นอีสาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ตอนนี้ หนองหานลุ่ม เป็นเวนกระฮอกต่อน
เห็นแก่ปากและท้อง เมืองบ้านจั่งลุ่มหลวง

เห็นหนองหานแต่ละครั้งสะท้อนภาพของการซื้อเสียงขายสิทธิ์ นี่คือนุสรณ์สถานของการซื้อเสียงขายสิทธิ์ ที่ลุ่มจม เมื่อกินเนื้อฟังคีระรอกเสร็จเรียบร้อย ใครกินก็ไม่รู้จักอ้อมมาเอา แต่คนไม่ได้กิน

สังคณาเจ้า อยู่ในวัดวาอาวาส
พร้อมทั้งแม่ฮ้ายแม่ฮ่าย ฮ่อมให้หะมอดชอ

พวกชุมนุมนี้บ่ฮ้อนไตพอได้อยู่ได้กินนำเขา พวกพระสงฆ์องค์เจ้า พวกคนทุกซ์คนยากไม่ได้กินกระรอกตัวนี้มันเอร์ตอร้อยเหมือนนักรบเมือง เขาก็ไม่ไปซื้อเสียงเหมือนคนพวก พระสงฆ์องค์เจ้า สอนศีลสอนธรรมมันคงซื่อสัตย์ ไม่ไป เพราะท่านผู้สอนให้คนฉลาดไม่ซื้อเสียงขายสิทธิ์...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, ผาแดง-นางไอ่ ตำนานความล่มสลายแห่งประชาธิปไตย)

ตัวอย่างนี้เป็นการอธิบาย เรื่องราว ในวรรณกรรมผาแดง-นางไอ่ ตอนกินเนื้อกระรอกเผือก ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นภาคอีสานและมีคำศัพท์ที่เป็นภาษาวรรณกรรมอีสาน โดยพระอาจารย์ท่านอธิบายเปรียบเทียบการกินเนื้อกระรอกเหมือนการซื้อสิทธิ์ขายเสียงเป็นภาษาไทยกลาง จึงแสดงให้เห็นสลับภาษาจากภาษาถิ่นอีสานมาใช้ภาษาไทยกลางเพื่อขยายความถ้อยคำที่เป็นภาษาถิ่นอีสานนั้น

“...โลกพระศรีอารีย์บ่แม่นความลัทธิยัง เป็นความดีความงามของสังคมที่มีศีลมีธรรม ความเจริญทางเศรษฐกิจและจริยธรรมสมดุลกัน ความเจริญทางวัตถุและความเจริญทั้งจิตใจ เดียวนี้วัตถุใช้ได้แล้ว แต่จิตใจยังไม่เพียงพอ โลกพระศรีอารีย์ยังเกิดไม่ได้ เป็นได้เพียงแค่แผ่นดินทอง แต่ยังไม่มีการ เมื่อคืนได้พูดแล้วว่า

มีทองชั้นบ่มีธรรมเฝ้า ลีจาหนีม้อฮ้อยเทื่อ
มีธรรมชั้นบ่มีอินฮ้อย ออยไว้ลืบฟัง

เดี๋ยวนี้เอาให้มันมีทอง มันมีธรรม อย่างนี้ จัดว่าเกิดทันโลกพระศรีอารีย์ เดี่ยวนี้
ไม่ต้องรอตายเนาเข้าโลง เอาชาติหน้า วันนี้อัดมาผ่าโลกพระศรีอารีย์เห็นสมควรแก่
เวลานอ...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ผ่าโลกพระศรีอารีย์)

ตัวอย่างนี้มีการสลับมาใช้ภาษาไทยกลางเพื่ออธิบายถ้อยคำภาษาไทยถิ่นภาคอีสาน
ที่พูดถึงความเจริญของโลกพระศรีอารีย์ แล้วสลับมาใช้ภาษาอีสานเป็นถ้อยสำนวนกลอน
แล้วมาอธิบายเป็นภาษาไทยกลางอีกครั้ง

หน้าที่การสลับภาษาเพื่ออธิบาย ในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ
โชติปัญญา จะเห็นได้ว่า มีทั้งการสลับมาใช้ภาษาถิ่นอีสานเพื่ออธิบายให้คนไทยอีสาน
เข้าใจและโน้มน้าวความศรัทธาในการฟังธรรม และมีทั้งการสลับมาใช้ภาษาไทยกลาง
เพื่ออธิบายถ้อยคำภาษาถิ่นอีสานที่เป็นคำโบราณ หรือที่ปรากฏในวรรณกรรม
ให้เกิดความเข้าใจความหมายแบบภาษาไทยมาตรฐานที่เข้าใจทั่วกัน

6.1.2 การอุทาน

หน้าที่นี้เป็นกรสลับภาษาที่ใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งในการอุทาน
ซึ่งกัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงในพิมพ์โพยม พิทักษ์, 2559) อธิบายว่า การอุทาน
เป็นการสลับภาษาด้วยคำอุทานในภาษาใด ภาษาหนึ่งเพื่อแสดงความรู้สึกและอารมณ์
ของผู้พูด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...วันนี้จะพูดเรื่อง ผ่าโลกพระศรีอารีย์ ขอภัยเรื่องมันใหญ่พิลึกกึกกือ
ท่านทั้งหลายอย่าตกใจว่า *ปะ เฮ็ดจังใต้ จังลีผ่าโลกพระศรีอารีย์ได้* ว่าชั้น ช่วยฟังให้ตี
ตั้งอกตั้งใจฟัง ฟังแล้วยังไม่ต้องเชื่อก็ได้ไม่บาป นิ่งทางนี้ก็ได้มีที่ว่างเยอะ ท่านทั้งหลายฟัง
ตั้งใจฟังเป็นกลาง ๆ ไม่ต้องเชื่อก็ได้ ไม่บาป...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ผ่าโลกพระศรีอารีย์)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการพูดภาษาไทยกลางแล้วสลับมาใช้ภาษาไทยอีสาน
เพื่อจะแสดงอารมณ์ ของคำว่า “ประหลาดใจ” “อัศจรรย์ใจ” ในภาษาอีสาน
อุทานเป็นภาษาอีสานว่า “บ้า” “ปะ” เป็นคำอุทานภาษาอีสานที่แสดงถึงความประหลาด
กับสิ่งที่ได้รับรู้หรือเรื่องราวที่ได้พบเจอ

“...ความคิดมันก็เกิดอาการขัดแย้ง ว่า ถ้าเราจะอยู่กับโลกใบนี้ เรายังคงจะมียูมีกิน ถ้าเราจะมีลูกมีเมียก็อาจจะเลี้ยงกันไหว คนอื่นเขาไม่มีเงินเดือนมากเท่าเรา เขาก็อาจคิดไปแต่นั้นทีเดียว อีกใจหนึ่งมันวิ่งออกมา มันว่า *โอย เกิดมาในโลกนี้เกิดมาแล้ว ตายมาแล้ว หลายแสนชาติ กะสิได้เมียมาแล้วหลายแสนคน ว่าขึ้นได้ คิดในใจ ชาตินี้ก็จะเอามันซะเป็นหยั่ง บวชมันจักชาติหนึ่ง ชาติหน้าจักสิกลับมาเอา มันก็คิดออกมา...*”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นการอุทาน คำว่า “โอย” ขึ้นมา จากที่พูดภาษาไทยกลางมาเรื่อย ๆ ก็อุทานเป็นภาษาอีสานว่า “โอย” แสดงถึงอารมณ์หน่าย ถอดถอนใจ กลุ้มใจ หรือไม่เห็นด้วย แล้วต่อยด้วยถ้อยคำที่เป็นภาษาอีสาน และสลับมาใช้ภาษาไทยกลางอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม “โอย” ในภาษาไทยกลางก็มีใช้ แต่จะใช้เป็นคำอุทาน แสดงอาการเจ็บทางกาย เช่น ถูกมีดบาดมือ ร้องโอย เป็นต้น

“...จัดงานวันเกิดแล้วเขมรน้อยขนาดดอกไม้ไปถ่มถึงขยะ ต้องไปซื้อสวนดอกไม้ เขามา พวกเราไม่รู้คิดกันอย่างไร *โอมื้อนี้มื้อเกิดได้คิดฮอดแม่แต่ มื้อเกิดมานี้แม่บ่ได้กินหยั่ง แม่เฮาบ่ได้กินหยั่ง เจ็บปวดรวดร้าว อุทิศส่วนบุญส่วนกุศล เป็นหยั่ง นั่งสมาธิอยู่นั้น เหม็ดมื่อ...*”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ชายเป็นหญิง หญิงเป็นชาย)

ตัวอย่างนี้ เป็นการอุทาน ที่แสดงอารมณ์รำคาญ กับสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านมาแล้ว ใช้คำภาษาอีสานว่า “โเอ” ลงท้ายด้วยคำว่า “ได้” ลากเสียงยาว

“...บางคนอาจจะคิดว่า *โธ่ กินหลายจนใหญ่ ไวยัญาคู ความจริงบ่หลาย บั้นน้อย ๆ* แต่ว่ากินเพื่อศึกษารรณะ ไม่ได้กินเลี้ยงแต่กายอย่างเดียว เลี้ยงสติ เลี้ยงปัญญา เลี้ยงสติสัมปชัญญะ เลี้ยงสมาธิ เลี้ยงศีลเลี้ยงธรรม...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“...เป้าหมายของพระพุทธศาสนานี้อยู่ตรงที่นิพพาน อยู่ตรงที่ความเป็นพระอรหันต์ แต่นี้พวกเรา พอพูดถึงนิพพาน พูดถึงความเป็นพระอรหันต์ *บู้ยย จะแม่น มันสิไกลสุดขอบฟ้าจักรวาล ฟ้าแหล่ มันสิไกลความคิดแท้ได้ ตายอีกจักแสนชาตินี้ออ*

ว่าชั้น กะเลยฝากไว้ว่า อนาคต กาลे นิพพานปัจจุโย โหตุ จงเป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน
ในอนาคตกาลเบื้องหน้าโน้นเทอญ...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

จากตัวอย่างข้างต้น ใช้ภาษาไทยกลางบรรยายมาเรื่อย ๆ พอจะแสดงอารมณ์
ความรู้สึก จึงใช้คำอุทานที่เป็นภาษาถิ่นอีสาน เป็นคำอุทานแสดงอาการตกใจ ประหลาดใจ
อัศจรรย์ใจ เช่นคำว่า “โธ” ถ้าคำเต็มจะบอกว่า “ปาดติโธ” สันนิษฐานมาจาก “พุทโธ” เพียง
เป็น ปาดโธ, ปาดติโธ หรือคำว่า “บู๊” “โอ” เป็นต้น แล้วจะใช้ภาษาถิ่นอีกหน่อยหนึ่ง
จึงสลับมาใช้ภาษาไทยกลางอีก จึงแสดงให้เห็นว่า เวลาจะสังเกตคน ๆ หนึ่งว่า
ภาษาแม่ของเขาคือภาษาอะไร สังเกตได้จากคำอุทาน

6.1.3 การแสดงวัฒนธรรม

หน้าที่ในข้อนี้ พบเพิ่มเติมจากแนวคิดของกัมเปิร์ซ เพราะการแสดงธรรม
ของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์คือ การพูดเป็นกลอนภาษาอีสาน
หรือที่เรียกว่า ฃญา กลอนฃญาซึ่งเป็นภาษาถิ่นอีสานที่ท่านใช้ประกอบในการแสดงธรรมนั้น
แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงาม อันเป็นอัตลักษณ์ของคนไทอีสานได้อย่างเด่นชัด
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ความเจริญของวัดสมัยก่อน วัดจะต้องมีเจดีย์อย่างนี้

เจดีย์ด้ว	ดวงปลีพันพุง
บู้ก็หมิ่นฮ้อย	เฮืองเล่มรูปร่าง
ชัวชัวชั้น	สังโฆฮ้ำเฮียนธรรม
แปลฎีกา	กล่าวขานไขก้วง
วันแลงเลื่อม	ลงฟังธรรมเทศน์
ทุกท้าวหน้า	ใจแจจจอดบุญ

นี่พูดภาษาธรรมดา ถ้าพูดเป็นกลอนโบราณว่า

ถัดนั้นวิหารห้อง	มหาสมสารูป
เคิ่นเข้มซ้อง	วันเข้มแข่งบุญ ท่านเฮย

หลังจากนั้นก็บอกว่า

ฟ้างฟ้างเลื่อม คำพอกพันเสา
ยลยลชาวเป็งจาน จุดเทียนตามใต้
เจดีย์ตัว ดวงปลีพันฟุ้ง
บู้ก็ห่มน้อย เอื่องเล่มรูปงาม ท่านเอย
สมัยใหม่เข้าไม่ถึงถ้อยคำที่ไพเราะมาก”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“ในสมัยก่อน ถ้าอาตมาเกิดมาสมัยนี้ นั้น ก็คงไม่มายืนเทศน์ปากเปล่ายากนะ
แต่ก่อนถือคัมภีร์โบลาน เอกสุมี กิร สมเย กิร ดังได้ยินมานี้ ยังมีในกาละคราบทหนึ่ง สดถา
อันว่า พระพุทธเจ้าแห่งเฮา นิสสิท ก็นั่งอยู่ภายใต้ ฮ่มไม้ชื่อปาริชาติบนสรวงสวรรค์ เทวโลก
ก็มีแล พ่อใหญ่แม่ใหญ่ผัดบ้านนั้นจบ จ้อค้อแจ้แค ฟังเสร็จเรียบริ้อยสบาย กลับมาฮอดบ้าน
ไปเล่านิทานให้ลูกให้หลานฟัง บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“วันนี้วันคะลำ วันห้ามทำชั่ว โถนาก็ไมไ่โตไมใช้แรงงานสัตว์ กลัวจะเลยไปถึง
ความโกรธแค้นขึ้นมา จะตีจะฆ่า มันจะบาปเต็มขั้น คะลำ บัดนี้จะเรียกว่า มื้อคำ และ
ไปไหนคนภาคอีสานก็ลงวัด เขียนไว้ในคัมภีร์ย่าสอนหลาน

ยาลีพาห่มเจ้า สร้างแต่งกองบุญ
มีอันนี้เป็นวันศีล เวียกเฮาเฮาไว้
ยาลีพาไปไหว้ ญาครูสังฆราช
ไปตักบาตรหยาดน้ำ ฟังเจ้าเทศนา

เคยได้ยินอยู่บ้อ จั่งชี้ คนโบราณบอก ย่าสอนหลานนี้

ยาลีพาห่มเจ้า สร้างแต่งกองบุญ
มีอันนี้เป็นวันศีล เวียกเฮาเฮาไว้
ยาลีพาไปไหว้ ญาครูสังฆราช
ไปตักบาตรหยาดน้ำ ฟังเจ้าเทศนา”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“...ส่วนนั้นฝังดินเป็นท่อนอาหาร ของเหลือของกินฝังลงไปดิน เพราะอะไร
อันหนึ่งปฐมพีพื้น มีคุณเป็นเอนก
ประดับดินบอกเบื่อง บัญให้ส่งถึง แม่เตอ
ปฐมพีนั้นแปลว่า แผ่นดิน ธรณี แม่ธรณีนั่นคือแผ่นดิน เรียกว่าทำบุญให้แม่ธรณี
จะมองในแง่วิทยาศาสตร์ ประกอบไปด้วยเหตุผลก็คือใส่ปุ๋ยให้แผ่นดิน...”
(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ผาแดง-นางไอ่ ตำนานความลุ่มสลายแห่งประชาธิปไตย)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการสลับหรือแทรกบทกลอนอีสาน ในการ
แสดงธรรม เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมของคนไทยภาคอีสาน ในวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์
กับพระพุทธศาสนา ประกอบการอธิบายธรรมะเป็นภาษาไทย เพื่อให้คนฟังเห็นคุณค่า
แห่งวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

6.1.4 การยกถ้อยคำ

หน้าที่นี้เป็นการสลับภาษาที่เกิดจากผู้รู้สองภาษาไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่า
ควรจะใช้คำใดในการสื่อสาร จึงเลือกใช้ภาษาที่ตนเองมาความถนัดที่สุด ซึ่งกัมเปิร์ซ
(Gumperz, 1982 อ้างถึงใน พิมพ์โพยม พิทักษ์, 2559) อธิบายว่าการยกถ้อยคำเกิดจาก
ผู้รู้สองภาษาไม่รู้ว่าจะใช้ถ้อยคำใด ให้เหมาะสมกับเรื่องที่กำลังพูดอยู่ด้วยภาษานั้น
จึงเกิดการสลับไปใช้อีกภาษาหนึ่ง ที่คิดว่าเหมาะสมตรงกับหัวข้อที่กำลังสนทนา
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ญาคูใหญ่ ญาคูใหญ่ อย่างพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญของเราเนี่ย ท่านอยู่ที่นี้”
(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“คือที่ติดเลื่อม ๆ อยู่ในโบสถ์ของเรา เข้าไปมันลือมงาม”
(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“เอาอย่างนี้ดีกว่า ฉันจะให้เงินแก ให้เงินแกไปซื้ออยู่ซื้อกิน ไม่ต้องไปขอทาน
แต่เธอจะต้องไม่นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ได้ไหม เอาให้หนึ่งพันหาปณะ
แกบอกไม่เอา ให้หมื่นไม่เอา ให้แสนไม่เอา ให้เป็นโกฏิก็ไม่เอา ในที่สุดก็ถามว่า เจ้าแม่นไผ
เจ้าแม่นไผ เดียวนี้ คิดจังได้ จังลิม่าจั่งข่อยออกจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์”
(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาเป็นการยกถ้อยคำภาษาอีสานขึ้นมาสลับภาษาไทยกลาง เพราะยังลังเลอยู่ว่าจะใช้ถ้อยคำใด ทำให้นึกถึงถ้อยคำที่เป็นภาษาแม่ขึ้นมาก่อน เช่น คำว่า “ญาคูใหญ่” เป็นคำเรียกพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามาก ระดับพระเถระของคนไทยภาคอีสาน แล้วยังขยายความเป็นภาษาไทยกลางว่า อย่างพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญของเรา หรือนึกถึง คำว่า “ระยิบระยับ” ในภาษาไทยกลางไม่ทัน จึงยกถ้อยคำว่า “เลื่อม ๆ” ในภาษาอีสานมาก่อน หรือยกถ้อยคำว่า “เจ้าแม่นไผ่” แทนคำว่า “เจ้าเป็นใคร” เป็นต้น

6.1.5 การเน้นย้ำ

หน้าที่นี้ กัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน วิลาสินี ดาราฉาย, 2557) ได้อธิบายว่าเป็นหน้าที่การซ้ำข้อความเพื่อเน้นย้ำว่า บ่อยครั้งข้อความที่พูดไปแล้วถูกพูดซ้ำด้วยการสลับภาษาเพราะผู้พูดต้องการเน้นย้ำความและเพื่อให้ข้อความนั้นมีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ข้อมูล แล้วพบการสลับภาษาที่มีหน้าที่การซ้ำข้อความเพื่อเน้นย้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“สมัยก่อนนี่ สอนธรรมะง่าย คนแต่ก่อนนี่ เขาบู้จักหยัง นี่พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญบอก เขาบู้จักหยัง เขารู้จักแต่ยัน ว่าชั้น อตมาฟังว่า ฮี ท่านจะมาไม่ไหนที่นี้ อตมากำลังฟังอยู่ เขารู้จักแต่ยัน ว่าชั้น ยันบาป ว่าชั้น ถ้าเฮ็ดจั่งชั้น บาปแต่ จั่งซี่บาปแต่ จั่งชั้น เขายันเขาบไปเฮ็ด บ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุข อตมาเห็นด้วย ร้อยเปอร์เซ็นต์ หมื่นเปอร์เซ็นต์ แสนเปอร์เซ็นต์”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“...วันนี้จะฝ่าโลกพระศรีอารย์ โลกพระศรีอารย์ฮีสี่เป็นจั่งได้ จังมาฮู้จัก ศรีอารย์ซุมนี้ เอาศรีอารย์แท้ ๆ ซะก่อน ศรีอารย์จริง ๆ เดียวนี้มันเพี้ยน ระวังให้ดี เดียวนี้มีพระกลุ่มหนึ่งบวชขึ้นมาในประเทศไทยนี้...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ฝ่าโลกพระศรีอารย์)

“...อีกหน่อยก็ตายไปไม่มีคนสืบเชื้อ ขาดมูลเชื้อ ถ้าพูดแบบประเทศลาว เขาเรียกว่า ขาดมูลเชื้อ บ่มีมูลเชื้อแล้ว นิบหายวายวอด เป็นอันว่า เราจะต้องพยายามทำให้คนใหม่เข้าใจ คนเก่าก็ไม่หลงลืม...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, จุลไชยยะปกรรม)

จากตัวอย่างทั้งหมด แสดงให้เห็นมีการสลับภาษาเพื่อการเน้นย้ำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจน แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ภาษาทั้งภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นอีสานของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ในระดับที่ชัดเจนชัดคำ สามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังธรรมได้

6.1.6 ความตกลงข้ามชั้น

หน้าที่ในข้อนี้พบเพิ่มเติมจากแนวคิดของกัมเปิร์ซ เพราะในการแสดงธรรมของพระอาจารย์ ในบางช่วงอาจทำให้เกิดความง่วง พระอาจารย์ท่านจึงต้องสลับมาใช้ภาษาอีสานกับคนฟังที่ส่วนมากเป็นคนไทยอีสาน เพื่อเป็นการเรียกสติ และความตื่น ถ้าอ่านในตัวอย่างที่เป็นการถอดเทป อาจจะไม่ชัดเจน เพราะจะเห็นว่าเป็นการใช้ภาษาอีสานธรรมดา แต่ได้ฟังน้ำเสียงจะเห็นอรรถรสในการแสดงธรรมของพระอาจารย์ท่าน และจะเห็นหน้าที่การสลับภาษาเพื่อความตกลงข้ามชั้น ดังตัวอย่างนี้

“เพราะฉะนั้นในสมัยก่อนนี้ง่ายในการสอนคน คนแต่ก่อน คนบ่ได้หนังสือแสงสอนง่าย เดียวนี้ โอ้ย อ่านได้อวดภาษาฝรั่งพุ้น แสงสอนยาก แต่ก่อนชั้นมาเว่าป่าว ๆ อยู่นี้ผัดว่าตัว เต้บาดนี้ ตัวบ่มีคำกั๊ว เว่าเอาชื่อ ๆ บ่มีในพื้นธรรมล่ำสูตร เพราะเหตุนั้นเวลาชาวบ้าน เวลาพระจะโกหกชาวบ้านจะเขียนขึ้นมาเสียก่อน เขียนขึ้นมาตัว เพราะว่าชั้นบ่เขียนขึ้นมากะสิบ่เชื่อ เขียนใส่ใบลานแล้ว เพราะว่าพ้อออกแม่ออกอ่านหนังสือบ่ได้ แต่อ่านบ่ได้คนจะอ่าน... ปงไว้ในพระศาสนาเนี่ย ตทา กาลเอยามได้ลมพัดตุงนั้น เป็องไปทางทิศบูรพา บุคคลละผู้นั้น จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชแล ตทา กาลเอยามได้ลมพัดตุงที่เป็องป็นไปทางทิศอุดร จะได้เป็นพระอินทร์แล ตทา กาลเอยามได้ ยั่วเอาแต่ลมมันสิพัดไปแหว่แล้ว มันสิพัดไปทางใต้ มันกะพัดไปต้่วลม บาดนี้ จักสิเป็นอิหยังแน่ออ มันง่ายปานนี้ตัว เป็นพระเจ้าจักรพรรดิเนี่ย ก็พากันทำ อยากให้โยมมาเสียหญาในวัด เขียนใส่คัมภีร์ เรื่องแหลวหุยมไถ่น้อย เจ้าของบ่เสียนา นอนสบายเฝ้าอยู่ ตีกลองเต็ง ๆ ให้โยมมาเสียหญา มากะเทศนให้ฟังชะก่อน ชั้นบ่อยากเสีย เอกสมึ ปน สมเย กิร ดังได้ยินมานี้ ยังมีในกาละคาบหนึ่ง ยังมีแหลวโดหนึ่ง บินเข้ามาหุยมเอาไถ่น้อยอยู่ในวัด หุยมบถักหุยมเอาไถ่หญาแห่ง ๆ เอาไปถักนอกวัด ด้วยยานิสสงส์เฮ็ดให้วัดแปนนั้น ตทา กาลเอยามได้แหลวโดนั้น ได้ไปเกิด เป็นเทวดาอยู่เทิงสรวงสวรรค์เทวโลกก็มีแล สาธโว ตูราสัปปุริสาทั้งหลาย หุมเจ้าจงไปเสียหญาวัดให้มันแปนเอ็ดเต็ดเดอ แบกหมากกะจก ชาบลาบ ๆ ไป

โลดได้ อยากรเป็นเทวดา บ่ได้ยากแต่ก็ คุ่มมือนี้สองเว้าเบ้งตุ้ เจ้าทั้งหลายจงไปเสียหญ้าวัด ให้ได้เป็นเทวดาบนสวรรค์ เทวโลกคือแหลวเดอ คณะเจ้ากะสิบอกกว่า กะเสียเอาเอง ละแม ผัดนอนเผื่ออยู่เฮ็ดหยั่ง ว่านั่นตัว”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

หน้าที่การสนธิภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาอีสานเพื่อความตกลงขบขันในข้อนี้ พบไม่ค่อยมาก เนื่องจากการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เน้นในทางบรรยายแสดงความคิดเห็นแบบมีเหตุผล ความตกลงขบขันจะแทรกมาเป็นบางครั้ง จะพบในช่วงที่เป็นกรยกตัวอย่าง นิทาน เรื่องเล่า โดยใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเพื่อจัดความง่วง เรียกสติของผู้ฟังกลับคืน

6.1.7 การเจาะจงผู้รับสาร

หน้าที่การเจาะจงผู้รับสาร เป็นหน้าที่ที่ผู้รู้สองภาษาตั้งใจเพื่อจะสื่อสารไปยังผู้ฟังโดยเฉพาะเจาะจง เพื่อให้เกิดความเข้าใจของเฉพาะกลุ่มบุคคล (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน วิลาสินี ดาราฉาย, 2557) สนับสนุนว่า เป็นการสนธิภาษาที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจของผู้พูด มี เจตนาเพื่อส่งสารหรือข้อความให้กับคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ ซึ่งอาจเป็นการบอกกล่าว การตั้งถามคำถาม หรือการออกคำสั่งก็ได้ ในการแสดงธรรมเป็นการระบุดังผู้รับสารโดยเฉพาะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ในที่สุดพวกนี้ก็หมด แต่ว่าอย่าผลอนะ เอาใหม่บัดนี้ เอาแนวได้ พ้อออกแม่ออก ฟังให้ดี เข้าทางทหารกะบ่ได้ เข้าทางประชาชนก็ไม่ได้ เขาตื่นตัวแล้ว ลูกเสือชาวบ้าน มี ทสพช เข้าทางพระมหากษัตริย์ ยังไม่ได้ใหญ่ แต่ต้องไม่ได้ ประชาชนรักพระองค์มากเพราะพระองค์มีธรรม มีทางเดียวเข้าทางพระ พวกเหลือๆ นี้ เฮ็ดจั่งได้ พระสืผัดกัน เอามาตอกลิ้มพระให้ผัดกัน สร้างรูปแบบขึ้นมา ยุโทเปีย อีหยั่งขึ้นมหาหลาย ๆ ชุมหนึ่งยานต้าบต้า ชุมหนึ่งเคร่งที่สุด เอามาตอกลิ้มกัน...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ฝ่าโลกพระศรีอารย์)

“...เป็นผู้หญิงลำบากเหลือเกินเอ็งเอ๊ย แถบออกเป็นประจำเดือนก็ทุกข์ผู้ชายไม่รู้จักความทุกข์ของหญิงเลย ตั้งแต่สมัยเราเคยเป็นชายเราไม่รู้จัก ตอนเราไปเป็นสะใภ้ใหม่ นี่ก็ทุกข์ พวกแม่ใหญ่ทั้งหลายสิู้จักเองดอกมาฮอดนี่ เป็นลูกไม้พื้นเป็นจั่งได้

แล้วก็เป็นจ๊กเพื่อเรียก ชั่นเฮ็ดแล้วกะลิ่งอยู่เงินแท้น ย้านเพิ่นว่าชี่ค่านปัดนั้นกวาดนี้ กีบ ๆ
แก็บ ๆ ยุนั้น นั้นแหล่ว คั่นอยู่เฮือนเจ้าบ่แม่นแม่ได้ปลุกบ้อยามม้อเช้า เพิ่นตื่นสวย อันนี้
พั่วตื่น เป็น ใหม่ ๆ แสนยากเองเออัย วันดีคืนดีเป็นประจำเดือนมา จิตใจก็เปลี่ยนแปลง
ร่างกายก็เปลี่ยนแปลงไป จิตใจก็เป็นไข้ด้วย...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ชายเป็นหญิง หญิงเป็นชาย)

จากตัวอย่าง จะเห็นว่า มีการสลับจากภาษาไทยกลางมาใช้ภาษาไทย
ถิ่นอีสาน โดยใช้ถ้อยคำเพื่อระบุกลุ่มผู้รับสารโดยเฉพาะ คือคำว่า “พ้อออกแม่ออกฟังให้ดี”
และ “พวกแม่ใหญ่ทั้งหลายลื้อจ๊กเองตอกมาฮอดนี้” จากนั้นก็ขยายความเป็นภาษาไทย
ถิ่นอีสานเพิ่มเติม ก่อนจะสลับมาใช้ภาษาไทยกลางอีกครั้ง

6.2 หน้าทำการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาบาลี

จากการวิเคราะห์หน้าที่การสลับภาษา ในแสดงธรรม พบหน้าที่ในการ
สลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาไทยถิ่นอีสาน 4 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย
การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำและการเจาะจงผู้รับสาร โดยผู้วิจัยใช้อักษรตัวตรงในถ้อยคำ
ที่เป็นภาษาไทยกลาง และอักษรตัวเอียงในถ้อยคำที่เป็นภาษาไทยอีสานในตัวอย่าง
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.2.1 การอธิบาย

หน้าที่นี้เกิดจากผู้รู้สองภาษาใช้การสลับภาษาอย่างตั้งใจเพื่ออธิบาย
ใจความสำคัญ อธิบายภาษาเพื่อถ่ายทอดธรรม และทำให้ข้อความชัดเจนมากขึ้น กัมเปิร์ซ
(Gumperz, 1982 อ้างถึงใน วิลาสินี ธารานาย, 2557) สนับสนุนว่า หน้าที่การอธิบายเพิ่ม
เพื่อทำให้ข้อความเข้าใจง่ายขึ้นเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นมากในการสลับภาษา ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

“ขออ้อ เน้นธรรมตัวนี้ เป็นเป้าหมายทุกคนควรจะเข้าถึงนี้ ขออภัยขอเล่า
ภาษาบาลีชนิดหนึ่ง พระพุทธเจ้าบอกว่ เย เต ภิกขเว อนุกัมเปยยา เย จ โสตพฺพ มณฺเญยฺย
มิตตวา อามจฺจวา ญาตีว สวเส โลหิตวา เย จุตฺปุโส ปจฺจยฺย เทสุสมาทเปตพฺพา วิญญา
เสตพฺพา ปฏฺิพฺวาเสตพฺพา ตฺุก่อนภิกษุทั้งหลาย ชนเหล่าใด ที่เธอทั้งหลาย จะอนุเคราะห์
ก็สมมติว่า อาตมาจะมานุเคราะห์พี่น้องชาวเมืองสกลละ วันนี้ ชนเหล่าที่เอทั้งหลาย
จะฟังอนุเคราะห์ ชนเหล่าใดที่พอจะรับฟังคำสั่งสอนของเธอได้ ที่พอจะพูดกันรู้เรื่อง

ชนเหล่านั้น จะเป็นญาติก็ดี สายเลือดก็ดี มิตรก็ดี คนร่วมงานก็ดี อำมาตย์ก็ดี เธอทั้งหลาย
จงไปแนะนำ จงไปพร่ำสอน จงไปชักชวน จงไปวิงวอน ให้ชนเหล่านั้นเสพออยู่ สมทาน
ถือเอา ตั้งมั่นในธรรมสี่ประการ อันเป็นองค์คุณแห่งโสดาบัน”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“...พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ในจตุกกนิบาต อังคุตตรนิกาย
พระไตรปิฎกเล่มที่ 21 ข้อที่ 160 หน้าที่ 197 อาตมาเอามาพูดเมื่อก็ เป็นหัวข้อว่า
สุขโต วา ภิกขเว โลกเ ติฏฐมาโน สุตตวินโย ติฏฐุตตพหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุก
มพาย อุตถาย หิตาย เทวามนุสสานัน แปลเป็นภาษาไทยว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
ถ้าธรรมวินัย คำสั่งสอนของเราตถาคตนี้ ยังมีอยู่ในโลกนี้เพียงใด เมื่อนั้นก็ก่อให้เกิด
ความสุข ความเจริญ ความร่มเย็น ความสงบ อยู่ในโลกนี้เพียงนั้น เมื่อใดธรรมวินัยคือ
ระบบแห่งชีวิต คือระเบียบแห่งสังคม ที่พระพุทธเจ้าสอนไว้หมดไป คนไม่รู้จัก คนไม่
ประพฤติปฏิบัติ เมื่อนั้นความเดือดร้อนวุ่นวายจะเกิดขึ้น จะเอาไรเอาเปรียบกดขี่ท่มเหง
เบียดเบียนซึ่งกันและกัน...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ฝ่าโลกพระศรีอารย์)

“...สวดไป ๆ จนไปถึงสุดท้ายก็ไปลงเอาที่ จุลไชยยะปกรณ ขึ้นต้นว่า
สุโข พุทธานัน อูปปาโท สุขา สหุสมมเทศนา สุขา สงขสส สามคคี สามคคานัน ตโป สุโข ทิวา
ตปปติ อาทิจโจ รตตี อาภาติ จนนทมา สนนทโธ ขตติโย ตปปติ ฉายี ตปปติ พราหมโณ
อถ สพพา มโหรรตตี พุทโธ ตปปติ เตชสา หิริโธตตปสมปนนา ก็จะได้ยินสวดไป
ไปจนถึงบทลงท้าย สุวรรณภูมิ คนตวาน โสณุตตรามหัทธิกา ปิสาเจ นิตมิตวาน พุทธมชาล
อาเทเสยฺย เอเต สพเพ ยกุขา ปลายนตุ ล้วนแต่มีความหมาย อันนี้บ่งบอกให้ทราบว่
พุทธศาสนาได้เจาะ ฝ่าดวงวงการแห่งลัทธิวงต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิ ในสองฝากฝั่งแม่น้ำโขง
ในแถบลุ่มน้ำ ที่เคยนับถือผีสังคางลาย นับถือพวกยักษ์ ผีฟ้า ผีเรือน ผีไฟผีแถน...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, จุลไชยยะปกรณ)

จากตัวอย่างที่ยกขึ้นทั้งหมดนี้ มีการสลับจากภาษาไทยกลางมาใช้ภาษาบาลีส่วนมากจะเป็นถ้อยคำที่พระพุทธเจ้าตรัสในสมัยพุทธกาล และคำพูดของตัวละครในสมัยพุทธกาล รวมถึงถ้อยคำที่เป็นธรรมะคำสอนในพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่าเป็นการแสดงธรรม และเพื่อการแสดงความเคารพต่อพระธรรม สรรเสริญภาษาของพระพุทธเจ้า จึงสลับมาใช้ภาษาบาลี แสดงถึงความน่าเชื่อถือ มีหลักฐานยืนยัน สังเกตจากมีการอ้างอิงที่มาในพระไตรปิฎก เช่น “พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ในจุดกนิบาต อังคุดตินิกาย พระไตรปิฎกเล่มที่ 21 ข้อที่ 160 หน้าที่ 197” เป็นการอ้างที่มาของภาษาบาลี อันเป็นภูมิรัฐภูมิธรรมของผู้เทศน์ จากนั้นก็สลับมาใช้ภาษาไทยกลาง เพื่อแปลและอธิบายความของภาษาบาลีเพื่อให้เข้าใจในธรรมเพิ่มขึ้น

6.2.2 การยกถ้อยคำ

หน้าที่นี้เป็นการสลับภาษาที่เกิดจากผู้รู้สองภาษาไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่าควรจะใช้คำใดในการสื่อสาร จึงเลือกใช้ภาษาที่ตนเองมาความถนัดที่สุด ซึ่งกัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน พิมพ์โพยม พิทักษ์, 2559) อธิบายว่าการยกถ้อยคำเกิดจากผู้รู้สองภาษาไม่รู้ว่าจะใช้ถ้อยคำใด ให้เหมาะสมกับเรื่องที่กำลังพูดอยู่ด้วยภาษานั้น จึงเกิดการสลับไปใช้อีกภาษาหนึ่ง ที่คิดว่าเหมาะสมตรงกับหัวข้อที่กำลังสนทนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ถ้าฟังธรรม 4 ประการนี้ ไม่ถูกไม่สนใจฟังหรือฟังไม่ถูกไม่เข้าใจเลย ยังไม่ได้ยินเสียงเอื้อน จะบวช ห้าแสนพรรษาก็ยังไม่ได้ยินเสียงเอื้อน ถ้าเป็นพระ เรียกว่า อสุตวา ปุณฺณชโน ปุณฺณชโน ผู้ไม่ได้สติบ ไม่ได้เรียนรู้”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“ระหว่างพระอรหันต์ที่บรรลุนิพพานมาร้อยปีกับอุบาสกผู้น้อมจิตไป เพื่อดับสักกายะ ให้สิ้นให้หลุดพ้นในขณะนั้น การสิ้นใจของเขาเป็น ชีวิตสมมตีสี ดับทั้งกิเลส เอาทั้งนิพพาน”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“...เรื่องของรัตนสูตรให้ท่านทั้งหลายถึงพระรัตนตรัย ก่อนเอามาทำเป็น
น้ามนต์โดยขึ้นต้นว่าที่เราสวดเมื่อกี้ ธรรมสวดนาคาโล ออมมกถนทานโม ตสส ภคโต อรหโต
สมมาสมพุทฺธสฺส นโม ตสส ภคโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส จบแล้วก็ ราชโต วา โจรโต วา
มนสฺสโต วา อมนสฺสโต วา จิตฺโต วา อุกฺกโต วา บทชัฏรัตนสูตร ให้ ขอลอภัยถ้าจะเอามาแปล
ก็คงจะเนิ่นนาน ก็ขอท้าวความให้ทราบว่าเป็นเรื่องของโบราณ ภาคอีสาน...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, จุลไชยยะปกรณ์)

จากตัวอย่างทั้งหมด เป็นการยกถ้อยคำภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาเฉพาะ
ของธรรมะ ก่อนที่จะสลับยกถ้อยคำภาษาบาลีนั้น ไม่รู้จะใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษาไทยกลาง
อะไร มาอ้างอิง จึงนึกถึงคำภาษาบาลี โดยอ้างว่าภาษาพระเรียกว่า... อย่างนี้เป็น... เช่น
เรียกคนผู้ไม่เคยได้ฟังธรรมว่า อสุตฺวา ปุถุชฺชโนหรือ เรียกผู้หลุดพ้นในขณะสิ้นใจว่า ชีวิต
สมสฺสึสิ รวมถึงการยกถ้อยคำที่เป็นบทสวด จึงสลับมาใช้ภาษาบาลี และมีการสลับมาใช้
ภาษาไทยกลางเพื่อแปลความหมายด้วย

6.2.3 การเน้นย้ำ

หน้าที่นี้ กัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน วิลลิส นิตราฉาย, 2557)
ได้อธิบายว่า หน้าที่การซ้ำข้อความเพื่อเน้นย้ำว่า บ่อยครั้งข้อความที่พูดไปแล้วถูกพูดซ้ำ
ด้วยการสลับภาษาเพราะผู้พูดต้องการเน้นย้ำความและเพื่อทำให้ข้อความนั้นมีความ
ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ข้อมูล แล้วพบการสลับภาษาที่มีหน้าที่การซ้ำข้อความ
เพื่อเน้นย้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เธอได้ปิดประตูบายแก่เขาเหล่านั้นแล้ว ไม่มีโอกาสทนรก
ไม่มีโอกาสเป็นเปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน ชีณนิรโยมฺหิ นรกสิ้นแล้ว ชีณปิดติวิสุลโยมฺหิ
เปรตวิสัยสิ้นแล้ว เขาก็ไม่เป็นเปรต ชีณดิรัจฉานโยมฺหิ เขาก็ไม่เป็นดิรัจฉานอีกแล้ว
อวินิปาตธมฺโม ไม่มีทางอีกแล้วที่เขาจะตกต่ำไป นียโต เทียงแท้ สมฺโพธิปรายโน เทียงแท้
ที่เขตรัฐฐีโนเบื้องหน้า นิพพานเป็นพระอรหันต์ได้”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“...เหมือนกำลังเห็นแก่การซื้อเสียงขายสิทธิ์กันในขณะนี้ คนที่จะเลือกก็
จ้างเอาเงินที่ผู้สมัคร อดุลยมณฺญชชาติตา เขาก็กินซึ่งกันและกัน เพราะเขาไม่ได้ประพฤติ
ธรรมใน เหตุอุทฺตม เพราะเขาไม่รู้จักประพฤติตนให้สงบ ใจมันไม่สงบ ในเร้าร้อนด้วย
ราคา โทสะ โมหะ อยากรได้มาก ๆ โครมามสมัครเอานั่น ขอให้มีเงินมาใช้ น เหตุอุทฺตม
เพราะเหตุไม่รู้จักสิ่งที่เป็นบุญ เป็นกุศล สิ่งที่จะให้เกิดความสุขความเจริญ ร่มเย็น
อดุลยมณฺญชชาติตา เขาก็เคี้ยวกินซึ่งกันและกัน เขาจะข่มเหงผู้ที่มีกำลังน้อยกว่า...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, ผาแดง-นางไอ่
ตำนานความล่มสลายแห่งประชาธิปไตย)

“...มงคลก็แปลว่าคุณงามความดี คือสิ่งที่ดีที่งาม มงคล อุตฺตม เสฏฺฐ
สิ่งที่ดีที่งามที่สูงสุตนั้นเอง ที่ชีวิตปรารถนา การกระทำพิธีเพื่อให้เกิดมงคล เรียกว่า
พิธีมงคล...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, จุลไชยยะปกรณ)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการยกถ้อยคำภาษาบาลีแล้วแปลเป็นภาษาไทยกลาง
เป็นการเน้นย้ำถ้อยคำต่อถ้อยคำ เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น “ซินฺนนิรโยมฺหิ นรกลินฺแล้ว
ซินฺนปิตฺติวิสุสโยมฺหิ เปรตวิสัยลินฺแล้ว” “สิ่งที่ดีที่งาม มงคล อุตฺตม เสฏฺฐ สิ่งที่ดีที่งาม
ที่สูงสุต” หรือการพูดซ้ำคำเดิม เพื่อให้ชัดเจนเห็นความสำคัญ เน้นย้ำให้นำไปพิจารณา
ปฏิบัติต่อไป เช่นในตัวอย่างที่ 2 จะย้ำคำว่า “อดุลยมณฺญชชาติตา เขาก็กินซึ่งกันและกัน” และ
“เหตุอุทฺตม เพราะเขาไม่รู้จักประพฤติตนให้สงบ” จากนั้นก็อธิบายเป็นภาษาไทยกลาง

6.2.4 การเจาะจงผู้รับสาร

หน้าทีนี้ เป็นหน้าที่ที่ผู้รู้สองภาษาตั้งใจเพื่อจะสื่อสารไปยังผู้ฟังโดย
เฉพาะเจาะจง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและชักชวนให้สนใจเฉพาะกลุ่มบุคคล (Gumperz,
1982 อ้างถึงใน วิลาสินี ดาราฉาย, 2557) สนับสนุนว่า เป็นการสลับภาษาที่เกิดขึ้นจาก
ความตั้งใจของผู้พูด ส่งสารหรือข้อความให้กับคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ เป็นการบอก
กล่าว หรือการออกคำสั่งก็ได้ ตัวอย่างในการแสดงธรรม ต่อไปนี้

“นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
 สุขโต วา ภิกฺขเว โลกํ ติฏฐมาโน สุขตวินโย ติฏฐตฺตพฺพชนหิตาย พุ
 ชนสุขาย โลกานุกมฺปาย
 เทวามนุสฺसानํ ธมฺโม สกฺกจฺจํ โสตพฺโพติ

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์
 ทั้งหลาย แม้ปรินิพพานแล้ว พระองค์นั้น ด้วยเศียรเกล้า ขออำนวยการพระสิริสวัสดิ์พิพัฒน์ มงคล
 ความผาสุกทุกประการ จงมีแต่ญาติโยมพุทธบริษัท ผู้มีความสนใจใฝ่ในธรรม
 ผู้แสวงหาคุณงามความดี ผู้ใฝ่ในบุญในกุศล ผู้แสวงหาความถูกต้องความดีงามทั้งหลาย
 โดยทั่วกันทุกท่านทุกคน ณ โอกาสนี้”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, ฝ่าโลกพระศรีอารย์)

จากตัวอย่างนี้เป็นการแสดงความเคารพ แต่พระพุทธเจ้าก่อนจะเข้าสู่
 การแสดงธรรม เรียกว่า ตั้งนโมเทศน์ จำเป็นต้องใช้ภาษาบาลีตามขนบในการแสดง
 ธรรม และสลับมาใช้ภาษาไทยกลาง ในลักษณะของการแปล คำบาลี จากนั้นกล่าวทักทาย
 ญาติโยมผู้ฟังธรรม เป็นการสลับจากภาษาบาลีมาใช้ภาษาไทยโดยเฉพาะเจาะจงและ
 เป็นพิธีการชวนให้ผู้ฟังเคารพตั้งใจในการฟังธรรม

หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาบาลี นี้ทำให้
 เห็นตัวอย่างในการสลับภาษาไทยกลางและภาษาบาลี ส่วนจะยกถ้อยคำภาษาบาลีขึ้น
 เพื่ออธิบายความเป็นภาษาไทย เพื่อแสดงถึงความเคารพในพระธรรม และทำให้เห็นถึง
 ภูมิรู้ภูมิธรรมของพระนักเทศน์ผู้เป็นปราชญ์ อย่างพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ

2.3 หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสานและ ภาษาบาลี

จากการวิเคราะห์หน้าที่การสลับภาษา ในการแสดงธรรม พบหน้าที่
 ในการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาไทยถิ่นอีสานอยู่ 3 หน้าที่
 ได้แก่ การอธิบาย การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำ โดยผู้วิจัยใช้อักษรตัวตรงในถ้อยคำที่เป็น

ภาษาไทยกลาง อักษรตัวเอียงในถ้อยคำที่เป็นภาษาไทยอีสาน และขีดเส้นใต้ในถ้อยคำที่เป็นภาษาบาลีในตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.3.1 การอธิบาย

หน้าที่นี้เกิดจากผู้รู้สองภาษาใช้การสลับภาษาอย่างตั้งใจเพื่ออธิบายใจความสำคัญ อธิบายภาษาเพื่อถ่ายทอดธรรม และทำให้ข้อความชัดเจนมากขึ้น กัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน วิลาสินี ดาราฉาย, 2557) สนับสนุนว่า หน้าที่การอธิบายเพิ่มเพื่อทำให้ข้อความเข้าใจง่ายขึ้นเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นมากในการสลับภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“คิดอะไรขึ้นมา รู้จักมันคิด ฮู้เมื่อ จึงบอกว่า

ยามนั่งนั้น ใจประกอบสมาธิ

มีสติ ฮู้เมื่อใจเร็งเรื่อย

ไผ่ผู้ปรารถนาเข้า นীরพานพันไสก

ทางที่เค้า ควรนี้บ่อนเดียว ท่านเอย

มีทางเส้นนี้ทางเดียว เอกายนมคโค เอส มคโค วิสุทธียา ทางไปสู่ความบริสุทธิ์ของหมู่สัตว์ ทางสายเดียวอันนี้ คือสติปัญญา”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

“...ปฏิวัติให้มันต่อกันเหม็ด คนทุกช้อยากเอานำลงคน ปักปักขึ้นมาเลยได้แนวร่วมหลาย แต่ว่าอีกพวกพึ่งเทศน์พึ่งธรรมนี้ ฮู้จัก พระเพิ่นสอน กมฺมโยนิ กมฺมพณฺฐ กมฺมปฏิสรฺโณ ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ว่าซัน เรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน มีกรรมเป็นผู้ให้ผล มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นผู้ติดตาม มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำกรรมใดไว้ดีชั่ว บุญบาป เราจะต้องได้รับผลกรรมนั้น คนกะเป็นไปนํการกรรม กมฺมนาวตฺตตี โลกสิรวยสิจฺนทํงมีตีได้ ญฺ้อนกรรมญฺ้อนเวร เคยสร้างสรรคฺ ส่งเสริมมาแต่ใต้

มือห่านี้ ยาวสั้นบ่ต่อกัน

คือจั่งไม้ใหญ่่น้อย เดียรตาชเป็นถัน

เป็นดงสูง หมู่กะยุงยางเชื้อ

มีทั้งเครือเขาเกี่ยว บัตเหลียวลงทางลุ่ม

ผัดยังมีพุ่มน้อย ทางพื้นจ่อจี

ไม้หมื่นนี้ ถึงลีห่างไกลกัน
ความสัมพันธ์มันมี หากอยู่นำกันได้...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, ฝ่าโลกพระศรีอารย์)

“...ตรงนี้บอกว่า *คคคนตรนีสยนิรยสยเสลสุเมรุราชพนราชี ชย ชย* อันว่าพื้นประตูอากาศกลางหาวกับทั้งเขาสุเมรุราชและพระยาภูตอยดงดวงขนาด อันเป็นที่อยู่อาศัยกินนอนแห่งสรรพสัตว์ทั้งหลาย ก็ดี *ชย ชย* ของขงมาเป็นชัชชนะ เตชะอนุภาพอันมาก เด แก่ท่านเทอญ ไอ่ คคคนา นี้ ภาษาบาลีแปลว่า ท้องฟ้าระหว่างต่อกัน พุดภาษาสมัยใหม่เขาเรียกว่า โอโซน ชั้นโอโซน ที่มีระหว่างออกซิเจนไปต่อกับอวกาศที่ไม่มีออกซิเจน ตรงนี้จะมีอากาศที่หนาแน่นเรียกว่า โอโซน ห่อหุ้ม ปกคลุมโลกอยู่ เป็นเครื่องกันป้องกัน แสงอุตราไวโอเลต อันร้อนแรงจากดวงอาทิตย์...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, จุลไชยยะปกรณ์)

จากตัวอย่างทั้งหมด เป็นการสลับภาษา 3 ภาษา คือภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาบาลี เป็นการสลับภาษาเพื่ออธิบายเนื้อความอันเดียวกัน ในแต่ละภาษานั้นอธิบายว่าอย่างไร โดยส่วนมากที่สังเกตได้ คือ ใช้ถ้อยคำภาษาบาลีอธิบายด้วยภาษาไทย และขยายความด้วยภาษาไทยถิ่นอีสาน หรือเป็นการอธิบายเชื่อมโยงธรรมะที่ปรากฏในบทพญาอีสาน ใช้ภาษาบาลีขึ้นมาประกอบแล้วอธิบายด้วยภาษาไทยกลาง อย่างในตัวอย่างแรก หรือมีการใช้ภาษาบาลีแต่เป็นสำเนียงอีสาน ซึ่งจะปรากฏในร้อยโบราณอีสานที่ต้องอ่านในคัมภีร์ไบเบิลเป็นทำนองเทศน์ของพระสงฆ์ภาคอีสานในสมัยก่อน อย่างในตัวอย่างสุดท้าย แล้วสลับใช้ภาษาไทยกลางไปมาอีกด้วย

6.3.2 การยกถ้อยคำ

หน้าที่นี้เป็นการสลับภาษาที่เกิดจากผู้รู้สองภาษาไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่าควรจะใช้คำใดในการสื่อสาร จึงเลือกใช้ภาษาที่ตนเองมีความถนัดที่สุด ซึ่งกัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน พิมพ์โพยม พิทักษ์, 2559) อธิบายว่าการยกถ้อยคำเกิดจากผู้รู้สองภาษาไม่รู้ว่าจะใช้ถ้อยคำใด ให้เหมาะสมกับเรื่องที่กำลังพูดอยู่ด้วยภาษานั้น จึงเกิดการสลับไปใช้อีกภาษาหนึ่ง ที่คิดว่าเหมาะสมตรงกับหัวข้อที่กำลังสนทนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“จะเห็นภาพกลาง ๆ ตอนเช้า กุกุกโก๋ ขัน ไก่ป้าขึ้นขึ้นมา นี้นั้นไพรกว้าง
ปวงหมู่ สังฆณาตอง กังสตาลดั่งมี ปากกว้างฆ้องวงเดือน ตีตั้งมู่ย ๆ เสียงม่วนแม้ง
สังโฆเจ้าแม่บุญ พระสวดมนต์แผ่เมตตา หลังจากนั้นพระในวัดป่าก็ออกบิณฑบาต
สังฆณาตอง กังสตาลดั่งมี วัดป่าเต้า ประสงค์เข้าสู่ถิ่นคาม เต้า แปลว่า รวมกัน
รวมกันดีแล้ว พระวัดป่าก็เข้าสู่บ้าน คาม แปลว่า บ้าน ยาบยาบย้าย เสียรจากอาราม
แยงคาเม คู่แถวขันถ้าง อย่างวัดป่าสุทธาวาส คงจะเป็นวัดป่าจริง ๆ สมัยโบราณจะต้อง
เต้ากันชะก่อน”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

ตัวอย่างนี้ เป็นการยกถ้อยคำที่เป็นคำในภาษาบาลี แต่ออกสำเนียง
เป็นภาษาถิ่นอีสาน เนื่องจากว่าเป็นข้อความที่ยกมาจากวรรณกรรมอีสาน ซึ่งผู้แต่งได้
รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาจึงรับเอาภาษาบาลีเข้ามาด้วย แล้วสลับมาใช้ภาษาไทยกลาง
เพื่อแปลความหมายให้ชัดเจน

“...จักรของพระราชผู้ยิ่งใหญ่เกรียงไกรหมุนไปเอง ล้อเกวียนใหญ่
เป็นล้อแก้ว หมุนไปถึงบ้านไหนเมืองไหนเขาไม่รบ เขายกธงยอมเป็นเมืองขึ้นของพระเจ้า
จักรพรรดิ พระเจ้าจักรพรรดินั้นมีศีลธรรมมาก ทานี สิลี ปริจจาค์ อาชชวี มททวี่ ตปี
อกุโกธั อวิหีสั ขนติ จ อวิโรธนั เว้าภาษาบาลีจั้งซี่กะยังฟังยาก ขันแปลกะสิเด็กหลายเดยวันี่
มีธรรมะเมื่อท่านมีธรรมะแล้วจักรแก้ว นางแก้ว ม้าแก้ว ช้างแก้ว ของแก้ว เกิดขึ้นแก้วไปหมด
ไทเฮานี่คือกันถ้ามีธรรมะ มีศีลมีธรรมขึ้น มันลิตี่ขึ้นเหม็ดบ้านเมือง มันลิมี่จักรแก้วเกิดขึ้น
เมื่อจักแก้วเกิดขึ้น พระเจ้าจักรพรรดิ ท่านเป็นผู้ปกครองโดยธรรม...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ฝ่าโลกพระศรีอารย์)

ตัวอย่างนี้ เป็นใช้ภาษาไทยกลาง แล้วยกถ้อยคำภาษาไทยถิ่นอีสาน
เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้ฟัง ได้เห็นภาพของจักร โดยยกถ้อยคำว่า “ล้อเกวียนใหญ่เป็นล้อแก้ว”
แล้วสลับมาใช้ภาษาไทยกลาง แล้วยกถ้อยคำภาษาบาลี เพื่อขยายความ ของคำว่า “มีศีลธรรม”
ว่าประกอบด้วย “ทานี สิลี ปริจจาค์ อาชชวี มททวี่ ตปี อกุโกธั อวิหีสั ขนติ จ อวิโรธนั”
แล้วสลับมาใช้ภาษาถิ่นอีสานและภาษาไทยกลางอีกครั้งเพื่อขยายความต่อ

“...จุลไชยยะปกรณนี้ อาตมาว่าน่าจะพูดให้คนรุ่นหลังเข้าใจและคนรุ่นเก่าที่ยังไม่ตาย บางทีก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน ที่เราได้ยินพระเถรนั่งสวดเป็นฝูง ๆ

นโม เม พุทธเตชสา รตนตตยธมฺมิกา เตชปฺปสิทฺธิ ปสิ เทวา นารายปร
เมสวรา สิทธิ พุรหฺมา จ อินฺหา จ จตุโลกา คมภีรฺกฺชกา สมุทฺทา ภูตคฺจฺคา จ สพฺพ ชยสิทฺธิ
ภวนฺตุ เต ชย ชย จะลงตรงที่ ชย ชย ออกเสียงเป็นภาษาลาวว่า ชัยญะ ชัยญะ

นโม เม พุทธเตชสา รตนตตยธมฺมิกา นโม อันว่ากริยาอันน้อมไหว้
เม แห่งผู้ข้า อตุล ก็จึงมี พุทธเตชสา แก่พระพุทเจ้า ตนมี ตปเตชสา รตนตตยธมฺมิกา จ
อันว่าขุมนุมาแห่งแก้วสามประการอันประกอบชอบธรรมก็ดี เทวา จ อันว่าเทวดาทัง
หลายก็ดี นารายปรเมสวรา จ อันว่าพระนารายณ์กับพระปรเมศวรก็ดี เตชปฺปสิทฺธิ ปสิ
ผู้สูงเฮืองด้วยประสิทธิศาสตศิลป์ก็ดี เตชพฺรหฺมา จ พระยาพรหมก็ดี อินฺหา จ อันว่าพระยา
อินทร์ทั้งหลายก็ดี จตุโลกา คมภีรฺกฺชกา สมุทฺทา ภูตคฺจฺคา อันว่าเทวดาทังหลายผู้รักษา
คุ้มครองยังโลกทั้งสี่ คือว่า พรหมโลก เทวโลก มนุสสโลก และนาคโลก ก็ดี สิทธิ ก็จึงเป็น
อำนาจค้ำคุณมั่นคง เต แก่ท่านเทอญ สมุทฺทา ภูตคฺจฺคา จ อันว่าแม่น้ำคงคา อันเกิดไหลมา
แต่น้ำสมุทรก็ดี ตปสิทฺธิ จ ขออำนาจแห่งความประสิทธิทั้งหลายทั้งปวง ภวนฺตุ ก็จึงมี เต
แก่ท่านเทอญ...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, จุลไชยยะปกรณ)

ส่วนตัวอย่างนี้ เป็นการยกถ้อยคำภาษาบาลีมาสลับกับภาษาไทยกลาง
อันเป็นส่วนหนึ่งของบทสวดมนต์ จึงต้องยกขึ้นมาแสดงไว้ จากนั้นยกถ้อยคำบาลีใน
บทสวดมนต์ โดยออกสำเนียงเป็นภาษาไทยถิ่นภาคอีสาน เรียกว่า ทำนองฮ้าย (ร้าย)
โบราณอีสาน สลับกับคำแปลที่เป็นภาษาไทยถิ่นอีสาน เป็นการยกบทสวดจุลไชยยะปกรณ
พร้อมคำแปล ให้เข้าใจความหมายในบทสวดมนต์มากขึ้น

6.3.3 การเน้นย้ำ

หน้าที่นี้ กัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน วิลลิสัน ดาราฉาย, 2557)
ได้อธิบายว่า หน้าที่การซ้ำข้อความเพื่อเน้นย้ำว่า บ่อยครั้งข้อความที่พูดไปแล้วถูกพูดซ้ำ
ด้วยการสลับภาษาเพราะผู้พูดต้องการเน้นย้ำความและเพื่อทำให้ข้อความนั้นมีความ
ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ข้อมูล แล้วพบการสลับภาษาที่มีหน้าที่การซ้ำข้อความ
เพื่อเน้นย้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฟังถูกหรือไม่หนอพี่น้องชาวพุทธสมาคม นี่คือการพูดถึงสติปัฏฐาน 4 ยามนั้นนั้น ใจประกอบสมาธิ มีสติผู้เมื่อใจเรียวเรื่อสติปัฏฐาน 4 ผู้เมื่อคิง กายานุปัสสนา ผู้เมื่อความ เวทนานุปัสสนา ผู้เมื่อใจ จิตตานุปัสสนา ผู้เมื่อความคิด อัมมานุปัสสนา ผู้เมื่อนั้นคือ สติ ภาคอีสานเฮว่า ผู้เมื่อ ภาคกลางว่า ระลึกได้ ภาษาบาลีว่า สติ เว่าภาษาลาว เฮว่า ผู้เมื่อ นั้งผู้เมื่อคิง คืดผู้เมื่อใจ พรารถนาพอใจบ่พอใจ ผู้เมื่อ ความผู้สึกในใจ เอ็นว่า เวทนา คืดอะไรขึ้นมารู้จักมันคืด ผู้เมื่อ”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เป้าหมายแห่งพุทธธรรม)

จากตัวอย่างนี้ เริ่มต้นใช้ภาษาไทยกลาง ในการอธิบายธรรมข้อ สติปัฏฐาน 4 โดยยกถ้อยคำภาษาบาลีที่เป็นหัวข้อธรรม เน้นย้ำด้วยถ้อยคำภาษาถิ่นอีสาน ให้เข้าใจชัดเจน และเน้นที่คำว่า “สติ” “ผู้เมื่อ” “ระลึกได้” เป็นการอธิบายธรรมแบบเน้นย้ำ ด้วยหลายภาษา อธิบายง่าย ๆ สั้น ๆ แต่ลึกซึ้ง

“...สังคีสุทธาฆานมุขชา ชย ชย ไ้ตรงนี้ก็จะเพี้ยนโบราณออกเสียง สังคีสุทธาฆานมุขชา ชย ชย ความจริงไม่ถูกนะ ฆานมุขชา สังคีสุทธาฆานมุขชา สังคีสุทธา นี้ หมายถึง เขาที่ออกขึ้นมาบนหัว แล้วก็สุทธา พวกนี้เรียกว่า นอ เขาหรือนอ ฆาน แปลว่าจุก มุข แปลว่าปาก จึงมีคำว่า สังคีสุทธาฆานมุขชา ชะยะ ชยะนะ อันว่านอแฮตและ เขากวาง ฮตอันเกิดแต่ตั้งและหัวก็ตี อันว่าแช่วหมุดันจันทมาต คุดแช่วและนองอันเกิด มาแต่ปากก็ตี ชย ชย ก็จึงมาเป็นชยชนะผาบแพข้าเคิกคัตรทั้งมวล และพร้อมทั้งเป็นของ ค้ำเครื่องคุณให้แก่ท่านเทอญ...”

(พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, จุลไชยยะปกรณ)

ตัวอย่างนี้ เป็นการซ้ำถ้อยคำเดิม เพื่อเน้นย้ำการออกเสียงบทสวดมนต์ ให้ถูกต้องตามอักขระภาษาบาลี ย้ำคำภาษาบาลีแปลเป็นไทย และแปลย้ำเป็นภาษาถิ่นอีสาน ทำนองซ้ำอีกครั้ง เป็นการสลับภาษาที่น่าสนใจ และสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ฟังด้วย

7. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ เป็นตัวอย่างวิเคราะห์หน้าที่ของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาบาลี ในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา โขต จากเทปการแสดงธรรม โดยใช้แนวคิดเรื่องหน้าที่การสลับภาษาของกัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982) พบหน้าที่ของการสลับภาษาจากการสลับภาษา 3 รูปแบบ ได้แก่

1) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาไทยถิ่นอีสาน พบ 7 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การอุทาน การแสดงวัฒนธรรม การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำ ความตกลงขบขัน และการเจาะจงผู้รับสาร

2) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางกับภาษาบาลี พบ 4 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การยกถ้อยคำ การเน้นย้ำ และการเจาะจงผู้รับสาร

3) หน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาบาลี พบ 3 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การยกถ้อยคำ และการเน้นย้ำ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดหน้าที่การสลับภาษาของกัมเปิร์ซ (Gumperz, 1982 อ้างถึงใน พิมพ์โพยม พิทักษ์, 2559) โดยพบหน้าที่ที่ตรงกันคือ การยกถ้อยคำ การซ้ำถ้อยคำเพื่อเน้นย้ำ การอุทาน การอธิบายความและการเจาะจงผู้รับสาร ที่ไม่พบคือ การทำให้ข้อความเป็นเรื่องส่วนตัวและที่พบเพิ่มเติมคือ การแสดงวัฒนธรรมและความตกลงขบขัน เพราะเนื้อหาในการแสดงธรรมบางเรื่อง เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต หรือต้องการให้ผู้ฟังธรรมไม่่วงเหงาหาวนอน จึงมีการสอดแทรกให้ตกลงขบขัน

จากการวิเคราะห์หน้าที่ของการสลับภาษา ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เห็นหน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาบาลี ในการแสดงธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา โขต พบหน้าที่ของการสลับภาษาที่ปรากฏทั้ง 3 รูปแบบ มีอยู่ 3 หน้าที่ ได้แก่ การอธิบาย การยกถ้อยคำและการเน้นย้ำ หน้าที่เหล่านี้พบมากที่สุด โดยพบว่าหน้าที่เพื่อการอธิบายมีมากที่สุด รองลงมาคือการเน้นย้ำและการยกถ้อยคำ เนื่องจากว่าการแสดงธรรมเป็นลักษณะการอธิบายหลักกรรม ข้อคิด คติคำสอนในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นคำในภาษาบาลี ต้องอธิบายเป็นภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยถิ่นอีสาน ตามบริบทของผู้ฟัง หรือเพื่อจะยกถ้อยคำอ้างอิง เป็นถ้อยคำที่ใช้เฉพาะใน

ภาษานั้น ๆ ที่ออกเสียงได้ง่ายกว่าภาษาอื่น หรือต้องการเน้นย้ำให้ผู้ฟังสนใจมีความรู้สึก
ที่ดีต่อการฟังธรรม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสและเข้าใจในหลักธรรมพร้อมจะน้อมนำ
ไปปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมตตา ฟองฤทธิ์ (2556)
พบว่า หน้าที่ของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานของ
นักจัดรายการวิทยุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น ในหน้าที่การสลับภาษา
เพื่ออธิบายมากที่สุด รองลงมาคือการเน้นย้ำและใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ วิลาสินี
ดาราลาย (2557) พบหน้าที่การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีนแต้จิ๋วของ
คนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเขาวราช มีหน้าที่ที่พบมากที่สุดคือ การยกถ้อยคำ สอดคล้องกับ
งานวิจัยของ พิมพีโพยม พิทักษ์ (2559) ว่าพบหน้าที่ของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลาง
และภาษาไทยถิ่นอีสาน ของหนูหิ้นในการ์ตูนเรื่อง หนูหิ้น อินเดอะซิตี้ ว่ามีหน้าที่
การยกถ้อยคำมากที่สุด รองลงมาคือการขยายความและการเน้นย้ำ

บทความวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาหน้าที่การสลับภาษาในบริบทอื่น ๆ
ซึ่งยังเป็นประเด็นที่สามารถศึกษาต่อได้อีก เพราะการติดต่อสื่อสารในปัจจุบัน
มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมีที่ล้นสุด ครอบคลุมที่ยังอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ ก็มีความเจริญ
ทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอว่า ควรมีการศึกษาต่อยอดหน้าที่
การสลับภาษาในการบรรยายธรรมของพระสงฆ์รูปอื่น ๆ ในภูมิภาคท้องถิ่นอื่น ๆ ในสังคมไทย
และบทบรรยาย ปาฐกถาของนักพูดที่มีชื่อเสียง

เอกสารอ้างอิง

- พิชชารีย์ เกษน้ำใส. (2557). การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทย
ถิ่นอีสานในเฟซบุ๊ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ภาษาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมพีโพยม พิทักษ์. (2559). ลักษณะและหน้าที่ของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทย
กลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน ของหนูหิ้น ในการ์ตูนเรื่อง หนูหิ้น อินเดอะซิตี้.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

- เมตตา ฟองฤทธิ์. (2556). การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานของนักจัดรายการวิทยุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิลาสินี ดาราฉาย. (2557). การสลับภาษาไทยกับภาษาจีนแต้จิ๋วของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเขาวราช. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา LANGUAGE IN THAI SOCIETY Diversity, Change, and Development. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ชัยวิเชียร. (2550). การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยนักเรียนที่ศึกษาในหลักสูตรการเรียนการสอนแบบสองภาษา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- Blom & Gumperz, J. (1972). *Social Meaning in Linguistic Structure: Code-Switching in Norway*. In *Direction in Sociolinguistic: The Ethnography of Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Gumperz, J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University.
- Romaine, S. (1994). *Language in society*. Oxford: Oxford University Press.